

3 LEI
ExemplarDacă și Adm.
ARAD, Str. Română
Telefon 156.ORGAN POLITIC SI DE INFORMATIUNI
Apare Joia și DuminicaABONAMENTE:
Un an, leu 400—șase luni, leu 250.—trei luni
lei 150.—Pentru autorități și întreprinderi par-
ticulare 1000 leu anual, —șase luni, leu 600.—3 LEI
Exemplarul

Încăpătinarea urii

Arad, 27 Octombrie

De-o vreme încoace răsună tot mai rar ziarele ungurești de la noi. Ne simțim cu desăvârsire dezarmăți în fața orbei și nescatei încăpătinări, cu care colegii noștri minoritari continuă să denatureze taptele, să mintă realitatea și să pervertească sensul stărilor și lucrurilor din mult răbdătoarea și ocrotitoarea noastră țară. Nu mai avem de a face cu adversari de bună credință, ci pur și simplu cu dușmani declarați, cu vrășmași mai impetuosi chiar decât cei din afara frontierelor românești.

Dumnezeu știe când și unde vom mai ieși la capăt cu ei.

Nu ajută lecturile răsunătoare ce li s-au dat în fața celor mai autoritative foruri din Europa; nu ajută nici spiritul fabuloasei noastre toleranțe, vecină cu uitarea de sine, și se pare, că doar singur timpul, fatalul doftor al metehelor ancestrale va putea să găsească, odată și odată, leacul unei încăpătinări de atâtă năstrușnicie.

Un caz nou vine să puie încăodată în lumina acestei triste adevăruri.

Am anunțat vizita d-lui Eric Colban, directorul Secției minorităților de pe lângă Liga Națiunilor. Dsa a venit la noi sub presiunea neînțeleștei campanii antiromânești din străinătate. Personalitatea d-lui Colban se lămuște prin însăși situația ce ocupă. Este încarnaționea celor mai perfect echilibru al criteriilor de echitate și adevăr. Omul s'a executat, — cum se spune, — și iată-l calcând iarăș în lung și lat Ardealul, această fioroasă „vale a plângerilor maghiari“.

Sosit la Cluj, vatra intelectuala a maghiarismului militant, a ținut să-l vadă pe episcopul dr. Alexandru Makay, pe episcopul Francisc József, pe canonicul Andrei Balázs și pe însuși contele Bethlen, președintele partidului politic maghiar. Va să zică dintre coritei, pe cei mai proeminenți.

A purees apoi să anchezze programatic cîteva căzuri, din cele strigăte cu mai profundă durere în urechea Europei. A fost în comuna Bonțida, unde — afirmau plângerile ungurilor la Liga Națiunilor — statul românesc nu admite școală ungurească. Ziarele din Cluj ne povestesc, că mare i-a fost mirarea d-lui Colban, când a aflat, că în Bonțida există școală ungurească, în frunte cu un ungur neaș, d. Fülöp Kálmán. O situație la fel a găsit ilustrul delegat al societății națiunilor în Vințul-de-jos. O culme a falșului s'a constatat însă, în comuna Vlaha, unde nici nu există școală românească, aşa că elevii români sunt nevoiți să umble la școală ungurească.

Puse aceste lueruri la dosar, d. Colban s'a interesat ce scriu ziarele minoritare din

Ciuj cu acest prilej. Si d-sa a trebuit să se mire iarăș, când a aflat, că de pildă „Kéleti Ujság“ scria despre preținse pedici ce autoritățile românești ar fi pus întrul ilustrul vizitator și între unguri, zădărnicindu-le contactul direct.

„Nășfi crezut posibile asemenea afirmații îndrăznețe!“

Ipsissima verba. Raportate aceste cuvinte la răspunderea continentală a celui ce le-a rostit, va înțelege oricine gravitatea lor.

Dar aceasta nouă lectie va găsi iarăș timpane de plumb. Nu va folosi la nimic. Presa noastră maghiară, acest mare lac al urii va continua să orcaiască nesupărat, ca broaștele din dictonul latin, care „sub aqua maleficere tentant“ (clevetesc sub apă).

Iată, de-o pildă și cazul scriitorului Szabó Dezső, despre care am scris cu sinceritate în numărul nostru trecut. Ziarele minoritare de la noi au încercat să-l treacă sub tăcere. A trebuit să fie marele ziar budapestan „Pester Lloyd“ și să scrie la loc de frunte despre citatul scriitor, pentru că și confrății de aici să ia aminte.

Tardivitatea asta este elocventă. Dar pără sănătatea?

Vin să văd din al vostru că mai mult Imi va fi cu putință.

Vin să mulțumesc tuturor acelora care ne-au susținut și ne-au ajutat în timpul marei răboi, când stam cu spatele la zid, cu mâinile incăstrate, cu dinții strânsi, cu catastrofa înaintea noastră, cu ruina în urma noastră, cu disperea privindu-ne în față. Foamea, frigul, trădarea, fărâmătarea acelora pe care sperasem să ne sprinjim, groaznice zile de supremă agonie, încă privind înapoi, te miri, cum ai putut să le trăiescă! Am venit să vă mulțumesc pentru marea Cruce Roșie condusă de aceia, care au devenit nu mai salvatorii noștri, dar și cei mai scumpi dintre prieteni; am venit să vă mulțumesc pentru mesajul Președintelui Wilson către Rege. Mulți îl vor fi uitați poate, sau nici nu l-au cunoscut.

„Poporul Statelor-Unite a urmărit cu sentimente de cea mai caldă simpatie și admiratie, curajoasă luptă dusă de Majestatea Voastră și de poporul român spre a scăpa integritatea națională și libertatea României de stăpânirea militarismului german. Guvernul Statelor-Unite și hotărât să continue să ajute România în această luptă. În acelaș timp, doresc să asigure pe M. V., că Statele-Unite vor sprijini România după răboi din toate puterile și în toate negocierile finale de pace“.

Guvernul și partidul său nu sunt reaționari, ci voesc să progreseze pe bază națională. Adevarata democrație consătă în a educa massele pentru ca să poată participa la putere. Democrația nu cade așa din senin, ci trebuie căștigată prin luptă și prin o aspirație disciplinată a eului însăși. Cu vorbe, nu se poate ajunge la democrație ci numai la demagogie. Politica partidului guvernamental a fost de altfel aprobată de alegeri, cari, în mare majoritate, au votat în ultimile scrutinuri pentru candidații guvernamentali.

De ce vin în America?

de M. S. Regina Maria

Vin în America fiindcă doresc să vă văd. Fiindcă simt că între noi, există un ciudat și neobișnuit simțământ de înțelegere, care a fost sădit, — așa sper, — spre binele nostru, adânc în inimile noastre. Această verigă și iubirea. Si iubirea e mai tare de cât răboiul și distrugerea.

Iubirea nu cunoaște spațiu, distanță și clase. Iubirea trece peste frontiere și ține în mânile sale lumina, care până întru se sfârșit am invins orice dificultate, orice obiecție și piedică, să vă pot face o vizită măcar în treacăt.

Scopul Meu de căpetenie e să străbat căt voi putea mai mult pământul vostru. Doresc să-l simt sub piciorul Meu, să știu că sunt cu adevărat aici, că visul Meu s'a înfăptuit, că sunt înfărtășit, într-ea voi!

Vă aduc cu Mine pe cea mai mică dintre fetele Mele, așa că deschizându-și bine ochii să poată vedea, învăță și prințește. Vreau ca marii ei ochi albaștri să privească într'ăi voști, mintea ei Tânără să strângă imagini pe care nu le va uita nici odată. Vreau să-i iubesc, fiindcă e o parte din Mine fiindcă viață și stă înainte, minunată ca o întâmplare nerătrăită încă.

Aduc deasemenea cu Mine și o soră iubilă, a cărei viață a fost cam tristă, o aduc pentru că și Ea să stea alături de Mine și să se bucură. Căci oare bucuria altora nu sporește de mii de ori bucuria noastră?

Vin să văd din al vostru că mai mult Imi va fi cu putință.

Vin să mulțumesc tuturor acelora care ne-au susținut și ne-au ajutat în timpul marei răboi, când stam cu spatele la zid, cu mâinile incăstrate, cu dinții strânsi, cu catastrofa înaintea noastră, cu ruina în urma noastră, cu disperea privindu-ne în față. Foamea, frigul, trădarea, fărâmătarea acelora pe care sperasem să ne sprinjim, groaznice zile de supremă agonie, încă privind înapoi, te miri, cum ai putut să le trăiescă!

Am venit să vă mulțumesc pentru marea Cruce Roșie condusă de aceia, care au devenit nu mai salvatorii noștri, dar și cei mai scumpi dintre prieteni; am venit să vă mulțumesc pentru mesajul Președintelui Wilson către Rege. Mulți îl vor fi uitați poate, sau nici nu l-au cunoscut.

Iată-!

„Poporul Statelor-Unite a urmărit cu sentimente de cea mai caldă simpatie și admiratie, curajoasă luptă dusă de Majestatea Voastră și de poporul român spre a scăpa integritatea națională și libertatea României de stăpânirea militarismului german. Guvernul Statelor-Unite și hotărât să continue să ajute România în această luptă. În acelaș timp, doresc să asigure pe M. V., că Statele-Unite vor sprijini România după răboi din toate puterile și în toate negocierile finale de pace“.

Vin deasemenea spre a mulțumi fiecaru om în parte, care a încercat prin străduință supramenestri să strângă ajutorul nostru. Am venit să spun tutulor americanilor: „pentru tot ce ați facut, sau atât încercat să faceți, vă iubesc și vă mulțumesc.“ Vin, să vă pot spune acestea prețuindu-le voie merge.

Vin să întârsc o verigă destul de tare și așa, dar care sper, va deveni atât de strânsă, încât nici năș nu va mai sfârâma vreo-

dată. Fiindcă simt că între noi, există un ciudat și neobișnuit simțământ de înțelegere, care a fost sădit, — așa sper, — spre binele nostru, adânc în inimile noastre. Această verigă și iubirea. Si iubirea e mai tare de cât răboiul și distrugerea.

Sunt oameni în orice parte a Americii, cari au arătat prietenie tării Mele. Sper să-i iau de mână, să mă uit în ochii lor și să le spun, că știu căt au lucrat pentru Mine.

Vreau să le mulțumesc din adâncul inimii Mele.

Sper să văd arbore gigantici, valea Yosemite și Imperial, Santa Barbara și minunile de pe pantă Pacificului, San Diego și malul delor Coronado, Poarta de aur și palatul Legiunii de onoare, al cărui model a fost dat de Franța și construit de popor, precum și cel patru magnifice tapiterii de Jean Paul Laurens, înfățișând viața Jeanie d'Arc, care împobdăște pereții. Vreau să văd acel frumos monument dela capătul soselei Lincoln. O! și cum sper să pot vedea marele Canyon și Phoenix, Arizona, Los Angeles, Pasadena, Hollywood și Riverside.

Voi vedea cu adevărat pe indienii din Vest, atât de plini de mister atâtător, pe cari ne plăcea să ni-i închipuim, cănd eram copii și despre cari am cîtit atâtea povestiri! Si marea ranchuri de Wyoming și Texas, cămpile imense, munții stâncosi și Sierra Nevada, izvoarele din Denver și Colorado! Vreau să văd acel frumos monument dela pătrănișul lui Bret Harte, Goakine Miller și pe cel mai intrepid, dintre toți oamenii, colonelul William Cody, iubit de noi toți.

O! simt că amețesc când încep să înșiru toate minunile, pe care sper să le văd cel puțin în treacăt, chiar dacă nu voi putea să le aprofundeze pe fiecare cum ar fi dorința Mea cea mai scumpă. Iubitoare cum sunt de natură și de toate lucrurile mărețe, puternice și solitaire, doresc să văd locurile voastre sălbătice, drumurile mari și cele tăinuite, toate aceleiașă înfărtășit, care ar fi atât de greu să le văd în scurtul timp ce-Mi acordă poporul Meu. Sper însă să mai vin odată. Căci doresc atât de mult să le văd toate!

Atât aș vrea să văd Sudul, Sudul plin de soare și visător. Vreau să stau în tinda unei ferme coloniale și să visez despre istoria acelor bărbătași și femei, care au venit întâi aci spre a crea o astfel de țară. Dar fi-voi în stare să le văd toate? Vestul, Nord-Vestul, Sud-Vestul și Estul?

Voi debarcă probabil la New-York. Atâtă mi-au descris clipa când vezi pentru prima oară gigantica statuie a femeii care poartă torta Libertății, dar doresc să văd cu ochii mei și să vădacea stranie înfățișare a zgârie-norilor, atât de străină de concepțiile noastre despre arhitectură și despre care Mă întreb cu uimire, dacă-Mi va plăcea.

Fii-vă noapte, sau zi când le voi vedea pentru prima dată?

Noaptea? Fantoma unui oraș cu case gigantice, atât de înalte în cât vor părea că ating cerul, și lumini, lumini pretutindeni, până ce voi fi orbită de atâtea lumini... Si dacă e în timpul zilei, vedea-voi oare acele clădiri mărețe, de departe, prin păienjenișul atmosferei, pline de vibrații profunziște pe care le poți ajunge vrednată. Sa fie cu putință ca acum să-Mi treacă pe dinaintea ochilor? Muntele Hood, mărele drum dela Columbia, Seattle,

Apoi orașul revârsând prisos de energie, activitate și sănătate. Si zgromot, — mă tem, — foarte mult zgromot. Căci de sigur trebuie să fie zgromot, acolo unde sunt atâția oameni, atât de multe mașini și unde se lucrează atâtă. Fiecare atât de ocupat, atât de activ, nepierând timpul o lume modernă, practică, atât de deosebită de Orientul apropiat care e cîminul meu.

Imi închipu un oraș gemând de mulțimea populației, devenind din ce în ce mai mare, revârsându-se dincolo de Bronx, Brooklyn, Williamsburg... un uitat de secolală nume... până într-o zi când va deveni mai mare chiar decât Londra și Peking cele mai mari orașe din lume.

Si-apoi sunt instituțiile voastre școlile, spitalele, universitățile, cluburile, manufacurile. Stiu că sunteți productivi, inaintați, moderni în toate direcțiile. Nici bani, nici grija, nici silințele, nici devotamentul n'au fost economisite când a fost vorba de a crea ceea ce și folositor, caritabil, instructiv.

Sper de asemenea să Mi se arate și instalațiile unui mare ziar, o întreprindere titanică pe care mintea Mea de femeie n'o va putea niciodată concepe.

Dar morțintele, le voi vedea? Acela al lui Washington, Lincoln, Franklin, generalul Grant și ale altora de sfântă memorie, cari au ajutat să facă America, marea țară care e. E morțintul marelui Jefferson, care a scris constituția Statelor Unite, unul din cele mai mari documente ale epocii moderne, larg în spiritul său, generos în atitudinea sa, față de alții și iertător desigur consecvent de însemnătatea răului făcut.

O dovadă în fața lumii că condeul e mai puternic decât sabia. După cum sunt și gândurile oamenilor. Gândurile sunt singura moștenire eternă pe care omul o poate lăsa în urmă sa, cănd pietrele se fărâmătesc și se prefec în pulbere. Cănd morțintul pierde ultima urmă a acelora cari au fost puși în el spre odihnă. Gândurile sunt transmise de-alungul veacurilor ca să trăiască. Pe cănd omul locuiește în pământ. Gândurile sunt cu adevărat insuflite. Ele cresc și dau roade. De-aesea, sunt cu adevărat prețioase toate gândurile bune și mari. Gândurile sunt cea mai mare moștenire a omului și apoi vine memoria, amintirea despre acei cari au fost mari și buni. De aceea, trebuie să le cinstim morțintele. Noi stim ca numai trupul lor zace în morțintă. Sufletele lor frumoase au sburat spre alte sfere mai curate, dar morțintele lor sunt semne de hotare, care în trează amintirea ce nu moare niciodată.

După gândire și amintire cred că vine cuvântul, cuvântul inspirat de dragoste, pe care Dumnezeu a pus-o în sufletul omului. Imi pare că M'am depărtat de subiectul Meu. Dar iertă-Mă, gândindu-Mă la marii voștri patrioți care au făcut firesc să Mă lasă înărtăță, de unele gânduri.

Maria

Un ukaz al fostului Kaiser

Berlin. — „Welt am Abend“, ziar de stânga, publică azi un document interesant sub titlu: „Inalt decret“, cu următorul text: „Secretarul curții, Aderman, pentru serviciile aduse prințului Friedrich Wilhelm de Prusia, este numit de mine, prin prezență, consilier regal al Curții. Dat la Doorn la 18 Aug. 1926.

Semnat Wilhelm II I. R.“

IOSIF MUZSAY

Arad, vis-a-vis cu Teatrul Orășenesc.

Prețcurentul de toamnă:

Costum bărbătesc din stofă de lână pură . . .	Lei 1950
Costum bărb. în culori la moda	2650
Costum blemare (vânată) și negre	2850
Pardesuri de toamnă	1950
Dubleuri ulster	2850
Dubleuri englezesti	3450
Raglani Fragoli	2200
Impermeabile	96
Poaltoane de piele în toate culorile	4600
Croitorie după măsură. Mare depozit de stofă, postav.	

STEFAN MOLNÁR

electro-mecanic Arad, Cal. Radnei No 43a

Mașinării electrice, motoare, di-namouri, lampe de automobile, reparații și montări. Atelier special de rușii reparații și acumulator pt. conglomerarea electricei.

Rubine cu bile sferice
și automobile reparații cu exactitate profesională pe lângă prețuri convenabile**Ernest Sandor**
atelier pentru reparații de cunze cu bile sferice și automobile Arad, Str. Gheorghe Birta 42. 290**Szántó și Komlós****Prețcurentul de iarnă**

Costum p. bărbăti dela... 1750 L în sus
Costum p. bărb. de a ... 1250 L în sus
Costum p. bărb. cu pant. scurți dea... 1050 L în sus
Palton p. bărb. negru dela 2200 L în sus
Palton p. bărb. cu blana ... 2600 L în sus
Palton p. bărb. ulst. și raglan dela ... 1850 L în sus
Palton p. bărb. ulst. și raglan dela ... 1350 L în sus
Palton p. bărb. dea ... 850 L în sus
Paltoane de piele dela ... 4200 L în sus
Impermeabile (gumă) dela 950 L în sus
Mare assortiment de stofe din lână din străinătate. Uniforme pentru șoarzi după măsură. Arad, Piața Avram Iancu 10, palatul Teatrului. 207

Mobile moderne pentru dormitoare și sufragerie

se pot căpăta, atât la comanda cat și gata pe lângă cele mai convenabile prețuri în atelierul de mobile alui

ILIE NEGRU

din Arad, Bul. Regele Ferdinand 28. Execuții și lucrări de construcții după orice planuri cu prețuri convenabile. 255

Poftiți și încercăți

a lăua masa la

Restaurantul CentralMenu dejun — Lei 30
Menu seara — Lei 25
Variații de mâncări primul rang!**S'a deschis biblioteca românească**unde se pot împrumuta pe lângă condiții favorabile de abonament toate cărțile mai bune. **Biroul de ziare Löbel**, Arad, Strada Românilor No. 2.**Justin Olariu & Comp. Bul. Reg. Ferdinand 47**

străge atenționează public asupra magazinului și depozitului de încălăziminte proprie unde se primește și comenzi după măsură. 289

Mare assortiment de bijuterii, **Feiner M.** Arad, Str. ceasuri, obiecte de lux la firma Feiner M. Brătianu 3. Pentru aur-rupturi și bucajii de aur, argint și pietre prețioase plătesc cele mai mari prețuri. Reparații în atelierul propriu. 301

Ciorapi pentru dame dela Lei 30—145! Ciorapi de mătase Lei 145—lei în sus! Mănuși de piele dela 250 lei în sus! Pantaloni reform dela 68 lei în sus! Sfertere, veste croșetate pentru domni și doamne! Tricouri ieftine! Danteli, panglici, ațe, nasturi și alte mărunțiguri etc. Cel mai ieftin istor de procurare!

A. BOGYÓ Arad, Strada Eminescu Nr. 13. 263**Aviz!** La salonul de modă pt. dame „Paris Chic” din strada Ioan Russu Șirianu Nr. 3, etaj I, în curte (fosta firmă Irina Vărădă) se lucrează mantale, tailleur, costume și tot felul de haine cu prețuri foarte reduse. Mantale dela 600 lei în sus. Rochii de stocă dela 300 lei în sus. Costume de stofă dela 500 lei în sus. Faceti o probă și va veni convinge. Cu toată stima **SOFICA FEIER**.**Buchete și cununi ocazionale foarte frumoase** flori în diferite variații, assortiment bogat cu prețuri convenabile la **floraria JANOSI, ARAĐ**Strada Eminescu No. 20—22.
ATENȚIE! Firma JANOSI exclusiv numai în Str. Eminescu 20—22 există. Celelalte cu numele Janosi folosesc nume fals. 262**Mare economie de lemn!** la patentele **Sobe „ZSIGUCZI”** Nenumărate scrisori de recunoștință dovedesc utilitatea și economia de 50% a lemnelor de foc a sobelor — cari se pot vedea în depozitul de lăcașușene, biciclete și mașini de cusut a magazinului Sigismund Hammer Arad, Bul Regele Ferdinand 27. 241**Sărutare 10 zile**
Pălării nouă! Pălării nouă!
Pălării și ghete de dame, pălării și ghete pentru bărbați
Din prețul de vitrină 10% reduceri!
238
SIMON KLEIN
depozit de fabricație de pălării
Arad, Piața Avram Iancu 31**ARADUL****Evoluția teritorială a județului*)**

De Egumenul Serafim

Din documentele anterioare anului 1561 se poate stabili și că erau cetățile județului și anume: Ceala internă și externă, Cladova, Lipova, Soimius, Săd Szödi Zádorlak. Orașele erau: Arad, Lipova, iar târguri sunt pomenite: Papi, Szent-Pál, Kovász, Padles, Kládova, Kapronca, Szödi, Micsalaka, iar restul pomenit în statistică și documente erau sate.

Populația târgurilor și satelor era rară, din pricina multelor regiuni mlășinoase de pe toată suprafața câmpiei, precum și din cauza sistemului medieval de proprietate și a raporturilor dintre domnii de pământ și țărani.

Pe lista lui Földváry dela 1561 sunt noteate numai satele locuite, după a căror iobagi proprietari de pământ trebuiau să plătească dare, afară de acestea se mai întâlnesc însă sate puștii, apoi aşa cum numitele praedium sau moșii, unde numărul iobagilor varia, continuu din cauza nestabilității lor. Satele fiind mici erau părăsite ușor din pricina inundațiilor ori a greutăților și a răului tratament la care erau expuse din partea domnilor de pământ.

In timpul stăpânirii turcesti până la 1699 județul Arad aparține politicește pașalâcului de Timișoara. Știrile ce ni s-au păstrat din veacul XVII atât din cancelariile statului unguresc cât și din diferitele defteruri înaintate înaintei porți, de către funcționarii turci, pomenesc în județul Arad între anii 1600—1699 143 localități, ai căror locuitori rar treceau peste câteva zeci de familii.

Populația era săracă trăia în bordele și colibe, iar în timpul războaielor căuta refugiu în munții județelor învecinate. Adeverată perioadă de renăștere a județului începe abea după 1699 când Ungaria scapă de sub puterea turcilor, care mai tîn în stăpânire pentru scurtă vreme Banatul. Statistica facută la porunca împăratului Carol VI în anii 1715—20, confirmă acest fapt prin cuvintele „Alia vero pars Cottus trans flumen Maros, est sub jugo turco“.

În timpul pregătirii lucrărilor pentru această statistică, starea județului Arad era căt se poate de deplorabilă multele războiye în legătură cu alungarea turcilor, apoi răscoala curaților, precum și creierea unei linii militare granițești dealungul jârmului drept al Mureșului cu redus considerabil teritorul județului, care are acum cea mai mică întindere. În statistică dela 1715 sunt trecute 28 sate, afară de celea care formau înținutul granițești al Mureșului și apărținea pesta în Ardeal și în Banat.

In Cuvîn erau 30 case puștii din care populația a plecat în Banat ori în Ardeal. Din Conop au plecat 12 familii. In Covășinti erau 26 case puștii din care locuitorii plecase în Banat, iar cei rămași pînă la 1720 peste 15 famili românești au plecat în Ardeal.

In Sătmări erau 30 case puștii din care populația a plecat în Banat ori în Ardeal.

Din Lupești au plecat 5 familii. Locuitorii din Odovs au plecat în Ardeal și în Banat.

Din Perești au plecat 3 familii. din Roșia 10 familii, din Săvărășin 22 familii, din Seliște cea mai mare parte din populație a plecat în Banat, din Toc 20 familii, din Govășdia 33 familii.

Cauzele politice și economice fac ca populația să scădă considerabil în acești 5 ani după cari urmează o perioadă liniștită, când intensitatea acestor mișcări și deplasări în masă scade considerabil.

La 1720 satele județului erau împărțite după numărul capilor de familie.

Sate cu 1—5 capi de familie erau în județ la această dată 5.

Sate cu 6—10 capi de familie erau în județ la această dată 9.

Sate cu 11—25 capi de familie erau în județ la această dată 9.

Sate cu 26—50 capi de familie erau în județ la această dată 7.

Sate cu 50—100 capi de familie erau în județ la această dată 1.

Sate cu peste 100 capi de familie erau în județ la această dată 2, iar despre două comune

statistica nu pomenesc căt locuitorii ar fi avut.

Naționalitățile județului între 1715—20 erau români și sărbi, pe unguri și găsim în număr redus abia în două localități Arad și Radna, Ba ce e mai mult în unele sate, cum a fost Minișul la 1715 înfălnim 18 familii ungurești, iar la 1720 nici una.

Repartizat după naționalități populația județului la 1720 se prezintă în chipul următor:

Români 76 61%, germani 16·41 procente, unguri 6·98%, iar sărbi ocupau regiunea granițească.

Populația se ocupa cu agricultura deși după datele statistică pământul era puțin prieinic acestei îndeletniciri la ses fiind plin de bălti și mlaștini, iar partea răsăriteană a județului era muntoasă. La dealuri era păstorită oamenii de vie și transportul sării și lemnenelor cu plutele pe Mureș.

Linia de sate din apropierea Mureșului forma la 1720 așa numitul finut granițești Arad-Ceard. Trecut în statistică sub o rubrică specială. Aceste sate locuite de sărbi erau: Cenad, Nădlac, Sebeș, Semlac, Pececa, Arad, Glogovă, Mădruloc, Cicir, Sâmbăteni, Păuliș, Soimius, Săvărășin și Ohaba. Populația era repartizată după naționalități în această regiune de graniță în modul următor:

In Bârzava cu un înainte erau 23 familii, la 1720 erau abia 5.

Din Cicir cea mai mare parte din populație a trecut în Banat.

Din Temesești au plecat 9 familii.

Din Glogovă figurează ca o colonie nouă.

Din Vinești au plecat 9 familii.

Din Govășdia 20 familii.

Din Ilieu 23 familii.

Locuitorii din Căpruța au fost trecuți cu forță în Banat.

Din Conop au plecat 12 familii.

In Covășinti erau 26 case puștii din care locuitorii plecase în Banat, iar cei rămași pînă la 1720 peste 15 famili românești au plecat în Ardeal.

Din Lupești au plecat 5 familii.

Locuitorii din Odovs au plecat în Ardeal și în Banat.

Din Perești au plecat 3 familii.

Făgădău avea pesta Beka, Szenz, o parte din Kráhegyes și Tárnoch.

Nădlacul avea, Szeged, Polyád și Mezőhegyes.

Séntin avea Talamics.

Semiacul avea Szülös, Pap-Bora și o parte din Talamics.

Pecica avea pustele Sirian, Zabrány, Hobány, Batania, Tornea, Sz.-Miklos, Szonda, Popin și Marmat.

Aradul avea pustele Urvins, Földvár și Balanica.

Păulișul avea Almaszeg.

Sâmbăteni avea Földvár.

Cicirul avea o parte din pusta Panaczel.

Sóimul avea cealaltă parte din pusta Panaczel.

Si Săvărășinul avea pusta Holoniș.

Satul populat cu 6—10 capi de familie erau 1.

Satul populat cu 11—25 capi de familie erau 5.

Satul populat cu 26—50 capi de familie erau 1.

Satul populat cu 51—100 capi de familie 4.

Satul populat cu peste 100 capi de familie erau 2.

Satele granițești deși erau compuse din majoritatea locuitorilor sărbi (militia nationalis rasciana) totuș se găsesc și destui români, cari cu tumpul ajung adesea în stăpâni ai satelor din lungul Mureșului desnaționalizând aposea cu totul elementul sărbesc.

(Va urma)

x Pola Negri în cel mai nou film „Floarea noptii”, care va rula încep

Insemnătatea soc. „Crucea Roșie”

— Conferința dlui profesor Al. Constantinescu ținută la Palatul Cultural în ziua de 22 Oct.

II*)

Dintr-o comparație cu situația din alte state, ni se spune că România, în raport cu numărul locuitorilor ei este țara în care Crucea Roșie are cei mai puțini membri...

Doamnelor și Domnilor.

Să-mi dați voie să espu aici rezervele pe care le faceam mai adineauri.

Vedeți cum conducătorii societății se plâng de lipsă de bani și de lipsă de bunăvoieță a publicului. — Această lipsă de bunăvoieță am recunoscut-o și am numit-o încă de la începutul cuvântării mele: desinteresare. Așadar suntem de acord Râmâne să analizăm motivele acestor condamnabile atitudini a marelui public.

Trecem dela început — socotindu-l puțin serios peste cel amintit în treacăt, petrecut — izolat — în timpul războiului și care ar fi avut darul să invâluie cu neîndere întreaga instituție.

Ne oprim la cel mai de seamă: publicul leagă și limitează activitatea Crucii Roșii la faptele de război. Nu este justă această apreciere. Suntem de perfect acord. Dar întrebă: incercăt-a cineva să convingă marele public de contrarul? Si dacă da în ce măsură? Vedeți dvs., a schimbă mentalitatea cuiva și lucrul mult mai greu decât a-i forma o mentalitate. Si mentalitatea publicului e în general formă — greșit formată — dar formată

A trebuit să vină la 50-a aniversare a societății, pentru ca prin serbarele de o săptămână și cuvântările care ocazional s-au tăiat în toate centrele mai importante ale țării, publicul să fie scos puțin din indolență lui. Cât de puțin a fost scos o confirmă numărul auditorilor din sală.

Ce trebuie să se facă? Doamne! Niciu mai simplu decât a formula critici postume. Ori interesul nostru nu este să criticăm în mod negativ, ci — pe căt ne îngăduie mintea — să proiectăm slabe luminisuri pe drumul ce ar trebui bătătorit de-acasă înainte, cu învățămintă trase din ceeace s'a petrecut până aici.

Pornesc dela un exemplu. Activitatea filialei de cruce roșie din Arad este mai presus de orice critică. Deși înființată abia în 1919 a isbutit totuși ca pâna în 1922 (folosește darea de seamă pe care am avut-o la îndemnătă) să aducă la îndeplinire o bună parte din programul initial, și-anume: a contribuit la renovarea spitalelor și la prevederea lor cu rufe, a înființat un atelier dentalistic, a împărțit lemne și haine săracilor, a făcut donații de cărți și a tăiat cuvântările religioase, a ajutorat pe căt au lăsat-o mijloacele — invalizi și văduve de război, a contribuit la liberarea și înapoie-

*) În partea I a acestei Conferințe, publicată în numărul precedent al ziarului, s-au stresat — din cauza unor eroi de corectură făcute de neexectată — o sumedenie de gresel, care mai de către mai boceană pentru care cerem scuze cetătorilor.

liană ca adversară, când știm că italianoii nu's.. bărbăti?*)

Mihail Babits
cel mai mare poet în viață al ungurilor. Traducătorul „Divinei Comediei” în ungură.

* * *

„Dzeule, Puternice, ascultă-mă... Părjolesc Roma și Neapole și acopere Venetia cu negrul postav al doliului. Chinurile italienilor să fie adânci ca marea și amare ca ea. Flacări să fișnească din văile blagoslovite Apulia și brațele Tale, Doamne, să apeze brațele Morții în pământul Italiei care rodește azi fructe ca mierea de dulci... Usucă parfumata apă a Tíbúrului și golful dela Taranto să se prefecă într'o groapă adâncă și neagră, precum este gaura ochiului scos... Oprește pe Isus Christos să și mai reverse mila sa peste ei. În grădinile lor frumoase, moartea să chefuască și lipsește-i pe dânsii de iertare păcatelor. Sfânta Maria să și întoarcă privirea dela Catedrală din Firenze, căci e plină de vamești. Mânia Ta din gura Vesuviuului să ibucnească, vârsând pietre vii de puciosă. Florile din grădinile lor să se transforme în burueni și tainice boli să inflorească pe dealurile vițelor de vie. Prefă râul Arno într'o băe și săngelui lor încheiat; plaiurile, ca valea Iosafatului să fie de sterpe și rană săn-

gerând să fie pământul lor în Avezzano, Palermo, Brindisi și pretutindeni; ascultă-mă, Tu, bunule Dumnezeu!

Ruga lor să fie fum ce recade la pământ. Să piară fi Mianului și Genovei, precum odinioară cei ai Sodomei și Gomorei, cari nu au păcătuin mai groaznic decât aceștia. Creerul lor să fie chinuit de dureri neînteles și viermele desnădejdi să le ciurăciște înjina ca pe o zdrenă. Fă ca înțelepciunea învățătorilor italieni să se transforme în tâmpenia animalelor pustei. Celor, cari pâna acum au văzut — ia-le vedere! Ia-le fluturii, parfumul florilor și pasele niciând să nu mai impodobescă acel cer al lor, care nu mai poate fi și al Tău. Să nu și mai înțeleagă graiul și, toate durerile maghiare, — ale lor să fie! Lăcuste să le invadeze grădinile. Târgurile lor să devină întruniri ale râsăritorilor cu negre gânduri. Furtuna Ta, Doamne, să le sfarme corăbile în mii de bucați și trimește foamele și ciupă! Pumnal și cursă să fie înină fețelor italiene și dulcele zâmbet al copilașilor lor să fie dușmanul dăruit.

Să ni-i dai pe mâna noastră, ca să le rupem acoperișurile și să le dărâmăm casele. Toți fugarii lor să fie prin arme luciuși.

*) „Ujság”, 23 Mai, 1915.
**) „Világ”, 23 Mai, 1915.

robanți“ de acum vre-o 20 de ani. O formă lipsită pe suportul real și necesar; a rămas o amintire frumoasă. Există încă cercetășia: o formă importantă lipsită de o bază lăuntrică: vegeteză...

Nu vrem să spunem același lucru despre „Crucea Roșie“. Cei 50 ani de existență pe care îi sărbătorim acum, sunt o chezașie a trăinicieei ei.

Spunem numai că nu are dreptul să se plângă de indiferență publicului, atâtă vreme că ea însăși acțizează prea puțin pentru înălțarea acestei indiferențe. O instituție de importanță „Crucii Roșie“ trebuie să facă prin ea însăși o adevarată operă de educație socială. Placardele, broșurile de propagandă, liste de subscripție și chetele publice sunt insuficiente pentru aceasta. Deasupra tuturor acestor mijloace subsidiare stă mijlocul prim, singurul eficace și supra convinsor: faptă pozitivă. Este ca mai vîne propagandă pe care o poate face o instituție în sprînjeniul propriei ei. Argumentarea verbală este nulă, broșura de propagandă se înormântă în rafurile pline de praf ale bibliotecilor publice, liste de subscripție agăzăză, iar chetele publice — din cauza abuzului — încep să fie ocolite...

Singură faptă pozitivă rămâne viabilă și convinsoră. Svonul public o duce din gură în gură, ea prinde rădăcini și răspândește încredere. Înălță ce încredere mijescă, intervine convingerea verbașă. Așa se procedează în educație: se pornește totdeauna dela exemplu. Când exemplele sunt suficiente, educatorul sintetizează și scoate normă de conduită.

Comitetul central își asumă meritul de a fi contribuit prin intermediul comitetului internațional, la ajutorarea populațiilor slăvînd din Rusia, Germania și Albania și chiar a victimelor cataclismului din Japonia. O faptă frumoasă, destul de umanitară și al cărei rost poate fi suficient justificat prin legăturile pe care „Crucea Roșie Română“ are cu Crucile Roșii străine. Numai că negustorul sau industriașul căruia te duci să-i soliciti obolul, și ascultă explicațiile cu nedumerire. Prințepe el căteva din toate acestea — ziarele îl înțin în curent cu toate — și căteodată chiar compătim este cu bielele victime — dar aşa... plătonic. Altevea însă îi apăsa înimă: El vede zilnic trecând spre școală pe dinaintea casei, copii desculți și goi. Feciorul său îi povestea că are colegi cari fac zilnic zeci de kilometri de-acasă la școală și înapoi, unii cu tramvaiul sau cu trenul, alții pe jos; că mulți din ei abia dacă mânăncă la prânz o coajă de pâine uscată, că în clasă la el, din 40-50 elevi, mai mult de un sfert sunt bolnavi de piept și nimeni nu le dă atenție și nimeni nu-i ajută cu nimic. Mai și negustorul sau industriașul că la regimenterile din garnizoană sunt acuiași o mulțime de orfani de războiu cari, oricără de bine ar deține o sub raportul hranei și îmbrăcămintei, rămân totuși în permanent contact cu soldații dela cari numai exemple bune nu pot

Să sim noi sbiciul Mânei Tale“.)
Ladislau Lakatos,
nunelyst. Din ciclul „Rugăciuni către Zebaoth, Dumnezeul Armatelor și Mânei“.

* * *

Dacă ar trebui să aleg felul de moarte pentru Sir Edward Grey, lăși săpântura cu brutalitate și sănge rece. Cu o funie groasă î-a legă un bolovan de pietră de picioare, ca să sfărășească mai repede. Apoi î-a rostogoli cadavrul într-o pivniță adâncă și cu miros greu, ca pe un sac de făină. — Oamenilor războiului italian însă le-aș învența altfel de a muri. Cu cruce me studiată să procede ca broasca testoasă când mânăncă peștele de viu: cu ghiarele ascuțite în pe loc victima și cu mici și ascuții dinii și sfâșie tactică, carne, dealungul sării spinări...**)

Hugo Veigelberg
(„Ignotus“),
directorul revistei „Nyugat“

Citatele de mai sus vorbesc de sine și dovedesc că, într-o devăr, există o patologie a războiului, o boală care, oricără de de parte ar bubări tunurile, cuprinde pe intelectual, și pe omul de jos, de opotrivă.

O boală, destul de interesantă pentru a fi studiată de cător liniștit din vremile de pacel.

Corneliu I. Codarcea.

*) „Ujság”, 23 Mai, 1915.

**) „Világ”, 23 Mai, 1915.

prinde; că văduvele de războiu constrâne să trăiască și să-și crească copiii din pensia pe care cu atâtă lipsă de generozitate le-o oferă statul — sunt nevoite să intre la stăpân și să-și dea copii pe măini străine; că invinzii de războiu, eroii de eri — sunt astăzi cersetori ce și tărască drențele și oasele găurite de gloanțe pe la colțuri de uliță, înținând mâna la mila trecătorilor. Aceste toate le să fie negustorul sau industriașul. Si mai și te că 75 procente din muncitorii orașului sunt bolnavi de maladii contagioase, că crășmele sunt pline și bisericile goale, că la sate, țărani în loc să văre plugul mai adânc în brazde, urmând exemplul mai marilor lui să a apucat să facă politică — și nimenei nu vine nimănui în ajutor — nici cu fapta nici cu sfatul.

Si bietul negustor sau industriaș isbit de răstul întors al lăcrurilor, și chinuit de credința lui simplă că mai aproape ar fi cămașă decât surducă, continuă să cate nedumeritul la soliticător. Apoi, cu oarecare ezitare, vâră mâna în buzunar și-i strecoară în cutiuță câteva monete de nichel.

E contribuția naturală a unui om fără nici o convinsor.

Ei bine, în asemenea chip nu se poate face opera de higienă socială — oricără bunăvoieță și munca desinteresată ar depune organizările din anumite centre. În viață socială ca și în regnul animal și vegetal — singurele organisme care pot prospera și se pot perfecționa sunt cele viabile. Si „Crucea Roșie“, pentru a-și îndeplinea că mai desăvârșit menirea trebuie să fie vie, să trăiască în constință și în faptă cător mai mulți dintre noi.

(Va urma)

Incheerea serbărilor „Crucii Roșii“

— Festivalul de Duminică dela Palatul Cultural —

Duminică 24 Oct. festivalul înținut în sala Palatului Cultural, a încheiat lansul serbărilor, de o întreagă săptămână, a „Crucii Roșii“ filiala Arad. Activitatea desfășurată de către membrele acestei filiale, cu ocazia serbărilor din săptămâna trecută, merită toată laudă. Nu mai puțin, aceiaș laudă se cucine și tuturor acelor persoane, care și-au dat tot concursul lor, pentru buna reușită a serbărilor propriu zis. Reamintim, printre eei dintări, pe dr. prof. Al. Constantinescu, care a binevoit a tine în ziua de 22 Oct. o frumoasă conferință în sala Palatului Cultural, conferință pe care pentru frumusețea ei, am înținut să o publicăm în întregime în numărul trecut și cel de față al noastre.

Asemenea despre festivalul aranjat de „Crucea Roșie“ în ziua de 24 Oct. tot în sala Palatului Cultural, nu putem decât să ne exprimăm toată admirația. Cu această ocazie am avut placutul privilej de a auzi din nou vocea dlui dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a dovedit o rară măestrie în arta acompanierii. Pe de Honoră Luca am mai auzit-o, însă întotdeauna apariția sa de la piani, a avut darul să procure amatorilor de muzică clipe de adevărată admirare. Dr. Olariu, voce deși nu tocmai voluminoasă, totuș plină de cea mai desăvârșită armonie. Dl procuror Misir, acompaniatorul său, a

